РЭГІЯНАЛЬНАЯ ГАЗЕТА: БРАСЛАЎ, ГЛЫБОКАЕ, ДОКШЫЦЫ, МЁРЫ, ПАСТАВЫ, ШАРКОЎШЧЫНА.

ВОЛЬНАЕ ГЛЫБОКАЕ

Дык жа будзем! На Беларусі -- беларусы жывуць!
Янка Купала

Выдаецца са снежня 1994 года | №8 (26), жнівень 1999 года | Кошт па дамове

Рэгіянальны «экспрэс»

Усё жыццё за кратамі

Аб сваім змарнаваным і загубленым жыцці, напэўна, не раз прыйдзецца горка пашкадаваць неаднаразова судзімаму А.Машэю, які да гэтага 24 гады з 40 правёў у турме. Але зараз у сваім лёсе ён нічога ўжо не зменіць, паколькі судовай калегіяй па крымінальных справах Віцебскага абласуда ён прызнаны асабліва небяспечным рэцыдэвістам і асуджаны да пажыццёвага зняволення. Дажываць свой век яму прыйдзецца ў калоніі ўзмоцненага рэжыму. Такая суровая ацэнка дзеянняў злачынцы, які пазбавіў мінулай восенню жыцця 17-гадовую Вольгу Ш. У тыя дні Паставы ўзрушыла забойства дзяўчыны сярод белага дня на беразе ракі Мядзелка. Пазней высветлілася, што садыст нейкім чынам здолеў заваяваць давер дзяўчыны, прапанаваўшы пабавіць час у чаканні цягніка ў маляўнічым месцы. Купленыя злачынцам марожанае, закуска і спіртное абяцалі толькі прыемнасць. Калі ж ад любоўных забаў дзяўчына адмовілася, то была забіта.

"Каскадзёры" нашых дзён

Толькі шчаслівы выпадак дазволіў днямі пазбегнуць смерці пры сутыкненні на перагоне Варапаева-Паставы чыгуначнага састава з аўтамабілем УАЗ. Бачна ў кашулі нарадзіўся і трактарыст з Глыбоцкага раёна, які паехаў на забараняльны сігнал светлафора на пуцях. Ягоны трактар цягнік працягнуў па рэйках, развярнуў і скінуў у прыдарожны кювет. 3-пад сплюшчанай кабіны вылез жывы і здаровы чарговы "каскадзёр". У іншых выпадках заканчваецца ўсё больш сумна. Толькі ў зоне абслугоўвання Варапаеўскай дыстанцыі пуці за мінулы год цягнікі 4 разы пераязджалі людзей на пуцях. У пяці выпадках наязджалі на аўтатранспарт. Не забыўся выпадак з гібеллю на пуцях 22 падцёлкаў з саўгаса імя Ціміразева Глыбоцкага раёна.

У суседзяў зерня хапае

Калі ў нашай краіне апошнім часам перыядычна нечага не хапае, то ў суседняй Літоўскай рэспубліцы якраз наадварот. Нядаўна Міёрскі камбікормавы завод закупіў у суседзяў зерне, што дазволіла прадоўжыць вытворчасць камбікармоў. Нягледзячы на яго кошт, 42 тыс. руб. за 1 кг., на яго шалёны попыт. Толькі за першы тыдзень працы на літоўскіх кампанентах насельніцтва раёна раскупіла больш 70 тон корму.

У цяжкай сітуацыі з кармамі аказаўся і саўгас "Відзаўскі" Браслаўскага раёна. Яго таксама выручылі літоўцы, дазволіўшы нарыхтаваць каля 200 тон сена на сваёй тэрыторыі. Вось табе і суседзі: у іх чамусьці ўсёды густа, а ў нас -- пуста.

Кроў людская закіпае

Сёлетні год, які характэрызуецца небывалым узмацненнем сонечнай актыўнасці, міжволі, дапякае людзей і пад цяжарам жыццёвых абставін робіць іх занадта агрэсіўнымі. 12 страшных удараў драўляным ворчыкам па галаве абарвалі жыццё 68-гадовай пенсіянеркі з гарпасёлка Варапаева Пастаўскага раёна. Загінула жанчына, што дзіўна, ад рук сваёй суседкі па двухкватэрнаму дому, таксама ўдавы і далёкай сваячніцы. Паміж сабой бабулькі часта спрачаліся па дробязях, а ў дзень трагедыі пасвараліся за растрэсенае сена на панадворку і за спушчаную сабачку, які паганяў курэй. Няпросты лёс у забойцы, у якой дваццаць гадоў таму назад памёр муж. Адна падымала на ногі пецярых дачок. Зараз пяцідзесяцігадовай злачынцы пагражае турэмны тэрмін ад 8 да 20 гадоў. А ў адносінах 29-гадовага брыгадзіра калгаса "Камінтэрн" Шаркоўшчынскага раёна Ігара Мышко, які ў час спрэчкі задушыў маці, прыгавор суда толькі ўступіў у законную сілу. Гэты душагуб пазбаўлены волі на 12 год з адбываннем у калоніі строгага рэжыму.

Гуляць дык гуляць

Пражытачны мінімум ў сярэднім на душу насельніцтва складае зараз па рэспубліцы 10.718.631 руб., для працоўных -- 11.345.737, для пенсіянераў -- 8.624.146, для студэнтаў -- 11.129.838, для дзяцей ва ўзросце ад 3 да 16 год -- 11.349.077, для дзяцей ва ўзросце да 3 год -- 8.050.147 рублёў.

У.Шык

Гэты цуд прыроды, сонечнае зацменне, глыбачане змаглі назіраць 11 жніўня каля 14 гадзін. Нехта пазіраў у паднябессе з цікавасцю, нехта з патаемным захапленнем, хтосьці з незразумелым страхам. Усё-ткі робіцца неяк не па сабе, калі цемра пагльнае святло. Давайце імкнуцца да светлага і ўзвышанага ў нашым жыцці, а гэты цуд прыроды, спыненае імгненне фотааматарам У.Скрабатуном, няхай застанецца нашай астралагічнай гісторыяй. Дарэчы, поўнае сонечнае зацменне ў Беларусі адбудзецца ў 2126 годзе. Яго будуць назіраць нашы патомкі.

Цытата нумара

-- Тятька, эвося народу
Собралось у кабака.
Все гуторят про свободу
Тятька, **кто она така?**
-- Замолчи! Пущай гуторют,
Наше дело -- сторона...
Как возьмут тебя да вспорют,
Так узнаешь, кто она.

Волинадо

Жаніхоў не хапае

Не толькі рэзкае падзенне нараджальнасці і павелічэнне смяротнасці прыводзіць наш народ да паступовага вымірання. Па папярэдніх дадзеных апошняга перапісу насельніцтва добра бачны дэфіцыт жаніхоў у глыбінцы. Так на 32 тыс. жыхароў Міёрскага раёна даняхватка мужчынскай палові складае 2.166 чалавек. Жанчын у райцэнтры пражывае на 567 больш, чым мужчын, а ў Дзісне -- на 226. Нават у адзіным пастаўскім раёне, дзе гараджан на 4.500 чалавек больш, чым вяскоўцаў, чароўным дамам складана знайсці сябра жыцця, бо мужчын не дабіраецца ажно 3.848 чалавек.

У Лужках свой амфітэатр

Буйнейшая вёска Шаркоўшчынскага раёна -- Лужкі займела свой драўляны амфітэатр нечым падобны на славуты віцебскі, толькі меншы па памерах. Гэтую сцэну пад адкрытым небам у прыгожым месцы, на беразе рэчкі Мнюта, прыйшлося будаваць мясцоваму саўгасу "Гарадзец" з нагоды 480-х угодкаў з дня заснавання вёскі. Трыста гадоў Лужкі мелі статус мястэчка. Зараз тут жыве каля 1000 жыхароў. Дзейнічаюць два храмы, працуе адна з лепшых у вобласці сярэдняя школа, дзе да вайны выкладаў Язэп Драздовіч. Маюць вяскоўцы свой стадыён, рынак, дом культуры, дзіцячую музычную школу, бібліятэку, бальніцу і паліклініку.

Міхайлаўскі касцёл у Лужках

інфармацыйны блок ПРЫСТУПКІ

падзеі і факты без каментарыяў

- Першая ледзі ЗША Хілары Клінтан рыхтуецца да барацьбы за пост сенатара ад штата Нью-Йорк.
- За першае паўгоддзе ў рэспубліцы асуджаны 28 тыс. 466 чалавек. 10 чалавек прыгавораны да вышэйшай меры пакарання, 5 атрымалі пажыццёвае зняволенне. У выніку злачынстваў загінула больш як 1.200 чалавек, з іх 520 -- забіты наўмысна.
- Сярэдні заробак суддзей складае 30-35 млн. руб.
- З 1 жніўня падаражэла паліва для насельніцтва, якое адпускаецца са складоў сістэмы прадпрыемстваў "Віцебскпаліва". Вугаль каменны каштуе зараз 4 млн. за тону, брыкет тарфяны -- 1,5 млн., брыкет торфавугольны -- 2 млн., дровы паліўныя -- 280 тыс. за 1 скл. м^3. Свабодная цана на ўсе віды паліва намнога большая.
- У сувязі з неблаганадзейнай дэмаграфічнай сітуацыяй у Беларусі ў бліжэйшыя 5-7 год знізіцца колькасць вучняў з 1,6 да 1,2 млн. чалавек.
- За першую палову 1999г. у выніку няшчасных выпадкаў у Беларусі загінула 130 рабочых прамысловасці, 308 атымалі траўмы.
- Летась на добраўпарадкаванне Пастаў зрасходавана 10,8 млрд. рублёў. Сёлета за паўгода -- 28,1 млрд. руб. Сродкі выдзелены з раённага і абласнога бюджэтаў.
- Летась на ўборцы ўраджаю была задзейнічана міліцыя. Сёлета на падмогу вяскоўцам, згодна загаду міністра абароны А.Чумакова, будуць адпраўляцца ваеннаслужачыя.
- У час перамоў паміж дэпутатамі Вярхоўнага Савета Беларусі 13-га склікання і членамі спецыяльнай рабочай групы Парламенцкай асамблеі АБСЕ, было выяўлена падслухоўваючае прыстасаванне.
- А.Лукашэнка распарадзіўся ўвесці на ўсіх прыватных АЗС дзяржаўнае кіраванне.
- 20 прадпрыемстваў Глыбоцкага раёна за 6 месяцаў гэтага года спрацавалі са стратамі, якія склалі 98,7 млрд. руб.
- За паўгоддзе ў нашым раёне здзейснена 6 крадзяжоў з аб'ектаў гандлю. Выпадкі крадзяжу парасят зарэгістраваны ў калгасе "17 верасня", коней -- у саўгасе "Яблынька", цялят -- у калгасе імя Чапаева. Праваахоўнымі органамі выяўлена 200 фактаў дробных крадзяжоў на прадпрыемствах раёна і ў гаспадарках. 301 чалавек прыцягнуты да адказнасці за распіццё спіртных напіткаў у забароненых месцах, у тым ліку 66 -- за п'янку на рабочых месцах.

Напрыканцы лета. Шчаслівая буслiная сям'я рыхтуецца да адлёту.

Соладка на Міёршчыне

Ужо некалькі гадоў калгас імя Кірава Міёрскага раёна апроч вырошчвання зерневых, продажу мясамалака займаецца пчалярствам. Першы "ўраджай" прынёс 400 кг. мёду. Гэты прадукт сваім працаўнікам прадалі па льготнай цане. Частка мёду пайшла на рынак. Гарачыня перашкаджае пчолам, бо высыхаюць травы-меданосы. Але пчаляры разлічваюць мець яшчэ каля тоны залацістага прадукта. Ужо на Віцебшчыне сабралі па 4 кг. мёду на адну пчола-сям'ю.

На конкурс "Журналісты на карысць верхавенства закону".

Дзённікі

Калі чалавека перапаўняюць пачуцці, а выказацца няма каму, калі твае думкі акружаючыя лічаць глупствам, калі над табой насміхаюцца людзі, якіх ты хочаш абараніць -- застаецца адно выйсце: паразмаўляць "па душах" з лістом паперы. Гэта я раблю ўжо некалькі дзесяткаў год. Падзеі асабістага жыцця і падзеі агульнанародныя, мае назіранні і вывады знаходзілі месца на старонках вучнёўскіх сшыткаў, коратка пазначаных, як дзённікі.

Чамусьці з маленства ў мяне абвастрылася пачуццё справядлівасці. Выхаваная на веры ў Бога, я шмат чаго не разумела з таго, што рабілася навокал. З кожным годам у мяне ўзнікала ўсё больш пытанняў, адказы на якія знаходзіла пазней, спрабую знаходзіць і зараз.

Зрабіўшы "рэвізію" сваіх запісаў, сёння я прадстаўляю найбольш трапныя вытрымкі, якія датычыліся і тычацца нашага жыцця, нашай веры, нашых праблем, нашага права, якое часта ігнаруецца, парушаецца, не прыкмячаецца дзякуючы таму, што многія грамадзяне нават не здагадваюцца пра яго існаванне, а калі і ведаюць, то не вераць, што ў нашай дзяржаве можа перамагчы справядлівасць.

Галіна Сутула -- прафесійны журналіст. Скончыла Беларускі Дзяржаўны Універсітэт. Супрацоўнічае з многімі рэспубліканскімі, абласнымі, раённымі выданнямі. Аўтар кнігі "След на вечным гасцінцы". Рэдактар газеты "Вольнае Глыбокае".

Люты 1972г.

За сцяной віруе завея. Пад націскам ветру сцены нашай драўлянай хаты аж трашчаць. А мы з мамай сядзім на цёплай печы, і яна расказвае мне, як яны жылі раней.

У майго дзеда Васіля было некалькі гектараў зямлі, свае коні, гаспадарка. Працавалі дружна ўсёй сям'ёй. Самі распараджаліся, калі сеяць, калі касіць. Кожную нядзелю запрагалі каня ў вазок, ехалі ў царкву. Маліліся. Пасля радню наведвалі.

Цяжка было працаваць на зямлі, але ж праца была па прызванню. Ды і ведалі: усё, што нажыта -- дзеля сябе, дзеля дзяцей ды ўнукаў. Была вера ў дзень заўтрашні.

Прыйшлі бальшавікі. Зямлю, якую людзі купілі і апрацоўвалі -- адабралі, пакінуўшы адзіную прывілею сялянам: уступаць у калгасы. **Сялян пазбавілі права ўласнасці на зямлю.** Узамен прадставілі права на рабскае існаванне, якое цягнецца ўжо колькі дзесяцігоддзяў.

Няўжо няўцям уладам, што чым багацей жывуць грамадзяне, тым багацейшай будзе краіна?

Травень 1973г.

У суседняй вёсцы Верхняе была царква. Невялічкая драўляная, але людзі з зямным паклонам і пакаяннем прыходзілі сюды, прыносілі ў сэрцах боль і радасць, спадзеючыся на Боскую літасць.

Людзі песцілі ў душы Веру ў Бога.

Вера выхоўвала ў людзях сумленне, дабрыню, міласэрнасць, шчырасць, выхоўвала Асоб і Грамадзян, якія мелі пачуццё павагі да сябе, сваіх продкаў, да сваёй зямлі і роднай мовы.

Бальшавіцкая ж ідэалогія магла кіраваць толькі тупым, бяздумным натоўпам.

Ржавыя цвікі атэізму ўбіваліся ў людскую свядомасць. Цэрквы пераўтвараліся ў зернесховішчы і склады. Царква была аддзелена ад дзяржавы. Людзі былі адлучаны ад царквы. **Людзей пазбавілі права мець веру.** Ці дажыву я да таго часу, калі Вярхнянская царква ажыве звонам, людской гамонкай і светлай малітвай?

Сакавік 1974г.

Зноў надыходзіць вясна, і я яе баюся. Кожную вясну перад пасяўной у калгасе імя Чапаева, дзе мы жывём, пратраўліваюць зерне. Мая маці з іншымі вясковымі жанчынамі будзе працаваць на таках, з раніцы да вечара на поўныя грудзі ўдыхаць ядахімікаты, а затым яна будзе доўга кашляць і пляваць кроўю. Мне так шкада яе! Схаваюся дзе-небудзь, паплачу, каб яна не бачыла. Так баюся, каб не памерла...

Не разумею: чаму не даюць ні марлевых павязак, ні распіраторных масак? Прымушаюць толькі распісацца, што тэхніка бяспекі не парушаецца. І жанчыны распісваюцца, уласнымі рукамі ставяць крыж на сваім здароўі. Няўжо такі парадак правільны? **Няўжо чалавек не мае права на працу без рызыкі для здароўя?**

Жнівень 1976г.

Сярэдзіна месяца. Спякота такая, што аж зямля пашчапалася.

Жніво. Маці зараз не бывае суткамі дома, за гаспадыню -- я. Днём мама працуе ў брыгадзе. Вечарам падбяжыць, падробіцца і спяшаецца ў начную на зернесушылку. Раніцай прыходзіць змучаная, збітая бяссонніцай: шаснаццаць гадзін у суткі адпрацаваць каню цяжка. Але пра адпачынак і размовы няма. Прыходзіць брыгадзір, просіць выйсці то на лён, то на адвозку гною, і маці ідзе. Думае, што двужыльная, усё ўтрывае. А калі што -- ніякі калгас мне, сіраце, не дапаможа. Выцяскаюць з людзей апошняе, ніхто не думае пра асабістае жыццё калгаснікаў. Ды і не ведаюць калгаснікі, **што ў іх ёсць законнае права і на адпачынак, і на адпаведную, у двухкратным памеры, аплату працы ў выхадныя, начныя.** Ніхто нічога не дабіваецца.

Як лёгка кіраваць вось такімі маўклівымі, добрасумленнымі людзьмі, якія гатовы за грашы закрываць сабой калгасныя "амбразуры".

> *Права – гэта не тое, што хтосьці Вам дае, а тое, што ніхто не можа ў Вас адабраць.*
>
> *Рамзей Кларк.*
>
> *Былы генеральны пракурор ЗША, 1977 г.*

Верасень 1977г.

Канікулы падыходзяць да канца. У калгасе ж зараз добрыя заробкі на льне. Брыгадзір згадзіўся ўзяць мяне, маю сястру і сяброўку рваць лён на наўдобіцах, куды не дойдзе льнокамбайн.

Шчыравалі ад душы: капейка ў сям'і лішняй не будзе. Калі брыгадзір абмерыў зробленае, я папрасіла яго падлічыць колькі мы зарабілі. Яго гэта вельмі здзівіла, але,відаць, каб адчапіцца нешта для прыліку прыкінуў. Заробкі выходзілі з гулькін нос.

Я папрасіла яго растлумачыць наконт расцэнак, чым выклікала абурэнне. З тлумачэнняў выходзіла, што мы -- дзеці і за працу нам плацяць удвая дзешавей, чым дарослым. Цяпер абурылася я і пачала выказваць свае довады. Яны былі пераканаўчымі не па гадах.

- Ну і нахабная моладзь, - быў адказ брыгадзіра.

Я прапусціла тыя словы і дадала: "Калі мы атрымаем за зробленае ўдвая менш, чым дарослыя, я пайду да старшыні, а пасля ў суд".

Не ведаю: пайшла б я па інстанцыях ці не, але **для мяне было вельмі важна не дапусціць падману, супрацьстаяць яму і даказаць сваё права на гарантаваную дзяржавай аплату працы.**

Атрымалі мы за той лён утрая больш таго, што налічыў брыгадзір. Столькі ж налічылі і жанчынам. Я была задаволена не столькі тым, што зарабіла грошы, колькі тым, што **прымусіла паважаць сябе і сваё права.**

Красавік 1978г.

Вельмі цікава атрымліваецца: кожная рэдакцыя -- гэта не самастойная арганізацыя, а толькі **орган** нейкіх райкамаў, выканкамаў, Саветаў. Чытаць газеты сумна. Не верыцца ў тое, што нашае жыццё гладкае і лепей, чым у нас, нідзе не бывае.

Нас, чытачоў, проста абкрадаюць, пазбаўляюць права атрымоўваць рознабаковую, а, галоўнае, праўдзівую і цікавую інфармацыю.

Калі пішуць пра чалавека, то абавязкова гэты чалавек -- камуніст і з усіх бакоў дадатны. Іншы раз добра ведаеш пра ўсё "дадатнае" і робіцца горка: навошта патрэбна паказуха?

Як цяжка быць нечым органам!

Кастрычнік 1979г.

Люблю ўрокі гісторыі, асабліва калі праходзім старажытнасць. Даходзім да савецкага перыяду -- адны штампы і "лапша на вушы". Той -- герой, той -- вораг, гэны -- кулак, той -- сумленны камуніст. Кожны мае свой ярлык і ніякай сярэдзіны няма. Вам даводзілася бачыць сумленнага камуніста? Мне здаецца, што апошнія два словы наогул не могуць спалучацца.

Былі шчырыя радавыя камуністы, якія дыхалі на тую "голую" ідэю, але яны былі звычайнымі падманутымі сістэмай людзьмі. Мне пашчасціла спачатку чуць, затым пазнаёміцца, пасля пісаць нарыс пра цудоўнага чалавека, камуніста, працаўніка, талковага кіраўніка Максіма Аляксандравіча Клімянка, былога старшыню калгаса імя Чапаева Глыбоцкага раёна. Гэта, бадай, адзіны чалавек, пра якога людзі да цяперашняга ўспамінаюць з павагай і ўдзячнасцю. Але вярнуся да гісторыі.

Эканоміка развіваецца. Тэмпы росту вытворчасці растуць, культура культурнее, а для селяніна з маёй вёскі адзіная ўцеха пры гэтым прагрэсе -- танная гарэлка. Кошт на яе спецыяльна не падымалі -- гэта ўжо палітыка.

Усё выдатна. Усё цудоўна. Не веру я ў гэта, бо бачу зусім адваротнае. Навошта ж забіваць дзіцячыя галовы размалёванай хлуснёй? А колькі праўды гістарычнай, непажаданай некаму схавана ад нас? Дайце магчымасць ведаць усё: кожны сам разбярэцца як і што.

Няўжо я не маю права на атрыманне не толькі бясплатнай (гэта так), але і якаснай адукацыі?

Лістапад 1987г.

Родная камуністычная партыя "падаравала" сваім гарамадзянам Афган, **пазбавіўшы** тым самым людзей, маладых хлопцаў, усіх ваенных **права на жыццё.**

Дзяржава (Савецкі Саюз), якая павінна абараняць жыццё чалавека ад усялякага роду проціваправўных замахаў, сама выпраўляе на смерць.

У расійскай газеце "Известия" за 5-е верасня прачытала артыкул Ш.Жаксыбаева "Маці салдата". Доўга не магла прыйсці ў сябе. Жанчына страціла на той вайне адзінага сына. У прыпадку гора яна патрабавала ад улад вярнуць ёй роднае дзіця. Ёй прыгразілі і паабяцалі знайсці адпаведнае месца. У псіхіятрычнай бальніцы яе трымалі супраць волі. Не пускалі на магілу сына. Затым паспрабавалі адмяніць жалобу...

Відаць, каб засцерагчы сябе ад падобных артыкулаў, партыя наклала забарон на Афган. **Тым самым партыя садзейнічала ўтварэнню "белых плям" у гісторыі, пазбаўляла людзей, якія страцілі на афганскай вайне родных і блізкіх права помніць, а нас, грамадзян, права гістарычнай памяці.**

Няўжо людзі павінны хаваць свой боль і баяцца сваёй памяці, каб не ўгнявіць некага?

Ліпень 1980г.

Скончыла дзесяцігодку. Атрымала дыплом. Ужо дарослая. Чым больш жыву, тым больш узнікае пытанняў: навошта? чаму? як? каму? за што? Ніхто не дапаможа знайсці адказы. Толькі сама. Шукаючы, вучуся яшчэ ў адной школе, Школе жыцця...

Прыехала ў райцэнтр. Удалося знайсці кватэру. працу, з'явіліся сябры, знаёмыя...

Мой сусед разышоўся з жонкай. Ціха, мірна падзяліліся і раз'ехаліся, каб людзей не смяшыць. Дык яго выклікалі на пасяджэнне партарганізацыі, пясочылі за развод. Во як захоўваюць у нас маральную чысціню!

Калі і ў асабістае жыццё сунуць нос партарганізацыі, то ў чалавека не застаецца ўжо нічога патаемнага, інтымнага. **Дзе ж падзелася права неўмяшання ў асабістае жыццё?**

Ліпень 1985г.

Выбары за выбарамі. Цікава тое, што ўлады прапануюць усяго адну кандыдатуру. З каго тады выбіраць? **Права выбару парушаецца ўвачавідкі.**

Выбары ў вёсцы. Задзейнічана ўся сельская інтэлігенцыя ад дыспетчара да бібліятэкара. Здараецца, што людзі перш чым галасаваць за прапанаванага кандыдата пачынаюць цікавіцца, распытваць пра яго, бо не ў кожным населеным пункце яго ведаюць і знаёмы з выбарчай праграмай. У роспытах ужо бачаць крамолу. Адказ адназначны: "Ці галасуй, ці не атрымаеш корму на карову", альбо "не дадзём машыну брыкет прывезці..."

Важкія аргументы, пад цяжарам якіх селянін згінаецца, нібы пад пудовым мехам. І кідае тую паперку ў скрынку і спяшаецца ад грэху падалей. Вось вам і права на тайнае галасаванне.

Травень 1986г.

Афганістан крыху рассакрэцілі. Затое падобны лёс спасціг Чарнобыль.

26 красавіка ў спякотны дзень мы ўсе загаралі на вуліцы. А ў гэты час наша родная дбайная дзяржава хавала ад нас праўду пра радыяцыю, папіраючы нашым здароўем і мы, нават не абураючыся, усе разам не патрабуем адказу. У нас жа не бачаць людзей. Мы -- быдла, якое можна выправіць на чарговую бойню, наслаць мор (радыяцыйны, напрыклад) і не панесці адказу.

А можа нам і не трэба права людзьмі звацца?

Чэрвень 1989г.

Давялося крыху папрацаваць журналістам у "раёнцы". Там свае правілы: "вострыя" матэрыялы не даюць. Калі які крытычны матэрыял і даецца, то толькі з "благаславення" мясцовых улад, толькі папярэдне знайшоўшы вінаватага "стрэлачніка".

Эканамічныя, фінансавыя праблемы, аплата працы -- усё даецца з большага, а то і зусім няма ніякай інфармацыі. Раённы друк "сядзіць у кішэні" свайго гаспадара -- мясцовых Саветаў, якія яго "кормяць". **Каб быць друку чацвёртай уладай, неабходна перадаць газеты прыватнікам, якія будуць залежыць толькі ад чытачоў.**

Травень 1991г.

У нас, як у тым кінафільме "Вяселле ў Малінаўцы": зноў улада мяняецца. Дэмакратыяй пацягнула. Хтосьці кінуў работу і пачаў шукаць сябе ў шматлюдным натоўпе, "мацаць" свой бізнес і вяртаць страчанае некалі нашымі продкамі права гаспадара, права на любімы занятак.

Заканчваю універсітэт. Прафесія журналіста па душы, толькі разумею: працаваць па прызванню не прыйдзецца. Дзяржава не можа забяспечыць нам, будучым і цяперашнім спецыялістам, права мець любімую работу, бо жывучы яшчэ перажыткі камунізму: блат, сацыяльныя прывілеі, грашовая падзяка, яўны падхалімаж. Ды і не любяць **у грамадстве людзей з абвостраным пачуццём справядлівасці**, якія заўсёды "чэшуць" улады супраць шэрсці...

Чэрвень 1993г.

Не дай Бог захварэць, а быць здаровым пры нашым жыцці і бясконцых стрэсах вельмі цяжка.

Ахова здароўя ў нас пакуль афіцыйна бясплатная, але іншы раз заплаціў бы, каб толькі не прыніжацца і не даказваць сваё права распараджаецца сабой.

Ідзеш, напрыклад, да хірурга – не спяшайся. Заглянi на флюраграфію. Калі ты жанчына – да гінеколага. А ўсюды чэргі. А ў цябе яшчэ справы.

Свае прафесійныя інтарэсы (прафілактыка захворванняў і інш.) урачы імкнуцца вырашыць за кошт нашых і без таго слабых нерваў і часу. І галоўнае, што ніхто не просіць, не тлумачыць патрэбу нашых "экскурсій", усё ў прымусовым парадку.

Апошнім часам сцяжынка да патрэбнага ўрача падаўжэла, бо трэба яшчэ прайсці агляд на педыкулёз і зазірнуць у тубкабінет. Ці заўсёды нам патрэбен такі клопат? Адным словам, **мы ўжо не гаспадары саміх сябе** і вельмі часта нас прымушаюць выконваць абавязкі, не прадугледжаныя законам.

Жнівень 1995г.

Інфляцыя. Дэнамінацыя. Прыватызацыя. Кампенсацыя... Б'е па галаве новая лексіка, а кішэні пусцеюць. Расслаенне грамадства на тых, хто набраўся і на тых, каго абакралі, папіраючы ўсемагчымыя правы. Першыя сёння – новыя белару-

звычайнага смяротнага.

Права – гэта такая магчымасць, карыстаючыся якой чалавек можа з гонарам жыць на зямлі.

Аўтар.

сы, другія – непатрэбны хлам. Першыя - прыватнікі-гаспадары (добра, калі сумленным шляхам), другія – рабы, якія працуюць за грашы, не маюць магчымасці якасна харчавацца і ўвесь час эканомяць на сабе. Рабіць нешта сваімі рукамі няма выгоды. Падатковая сістэма настолькі недасканалая, што вытворцы, якія працуюць і кормяць дзяржаву, у хуткім часе робяцца яе даўжнікамі. Каб больш-менш існаваць, людзі вучацца абыходзіць закон, а, значыць, не выконваюць свой абавязак – не паважаюць закон. Але ж і дзяржава не выконвае сваіх абавязкаў, не паважаючы нашы правы.

-- Без закону грэх мёртвы, - казаў прарок Майсей.

Добра было б дажыць да таго часу, калі адзіным законам на Зямлі стане Закон Чалавечнасці...

Цікава, а **ці маем мы права на разумны ўрад?** Мусіць, маем, толькі заслужылі мы тое, што ў нас ёсць сёння.

Снежань 1995г.

Зарплату зноў своечасова не выдалі. Тыдні праз два выплацілі аванс. Яго даюць ужо другі месяц запар. У пачатку года я ад яго адмовілася і зараз сяджу без капейкі. Колькі ж можна працаваць задарма? **Чаму дзяржава вырашае свае праблемы за мой кошт і пазбаўляе мяне гарантаванага права жыць па-чалавечы?**

Верасень 1996г.

Супрацоўнічаю са многімі выданнямі. Пішу заўсёды так, як ёсць у рэальнасці; друкуюць жа амаль заўсёды прычасанае, загладжанае. **Рэдактарская цэнзура існуе** ўсё **па той** жа простай **прычыне: газеты па-ранейшаму нечы орган**, рэдактары – не гаспадары, а наёмнікі, а прыпіска, што заснавальнік калектыў рэдакцыі -- дэмакратычная паказуха, не болей.

У цяперашніх умовах кожны з нас імкнецца даражэй прадаць свае ўменне, талент, розум. А для гэтага патрэбен знак якасці. Канкурэнцыя прымушае ўдасканальвацца, шукаць новыя формы работы. Паміж супрацоўнікамі рэдакцый, выданняў павінна быць канкурэнцыя. У большасці раёнаў (Міёрскі, Браслаўскі, Шаркоўшчынскі, Докшыцкі) выдаецца толькі "раёнка", якая не мае канкурэнтаў. На Пастаўшчыне і ў Глыбокім быццам бы ёсць альтэрнатыўны друк, але ён абкладзены, як воўчы загон, з усіх бакоў рознымі загадамі ды дэкрэтамі.

Праўду ў нас купляць не хочуць, яна многім, як у тым мультфільме "и даром не нать и за деньги не нать".

24 лістапада 1996г.

Усенародны рэферэндум. Пытанні на яго вынесены такія, што замацаваны Канстытуцыяй і не могуць быць зменены: адносіны да беларускай мовы, аб тэрмінах прэзідэнцкага праўлення. Ой, як хочацца некаторым пасмакаваць улады! **Непамерная прага ўладарыць піхае нават на папіранне самага значнага права народа – жыць згодна Канстытуцыі, якую ні ў якім разе нельга перапісаць пад пэўную асобу нават пры вялікім жаданні. Але калі прыкрыцца воляй народа...**

Як не дзіўна, на выбарчых участках цішыня. Ні музыкі, як раней, ні натоўпу, ні бойкага гандлю. Варта было расцягнуць рэферэндум на два тыдні і людзі, прыходзячы па аднаму, зробяць так, як патрабуюць.

Я прыйшла ў адзінаццаць, спісы па нашай вуліцы былі пустыя.

Бедная міліцыя тупае ля пустых участкаў, замест таго, каб лавіць злачынцаў.

Пытанні рэферэндума, што той лабірынт. Звычайны чалавек, які ніколі не вучыўся ў партыйнай школе, сутнасці іх не зразумее. Я з універсітэтам ледзь дадумалася, што ж трэба закрэсліць, каб засталося тое, аб чым думаю і лічу патрэбным. А што казаць пра пенсіянераў? Напярэдадні чула размову двух дзядкоў. Адзін з іх мацюкаўся, бо як аказалася, закрэсліў усё наадварот. А ці адзіны падобны выпадак?

А ў сельскай мясцовасці старыя людзі, калгаснікі прасілі дапамогі ў камісіі. Можна здагадацца, як і што тлумачылі выбарцам: як трэба – так і тлумачылі...

Пайшоў мокры снег. З ночы марозна. Настрою няма. **Калі Бог захоча пакараць людзей, ён перш-наперш адымае ў іх розум**, - выплыла аднекуль радкоўе. Беларусаў пакараў Бог. Толькі за што карае Гасподзь такі працавіты, цяглы і цярплівы народ? Еду па вуліцы Леніна ў дзень рэферэндуму. Цёмна-мокрая паласа асфальту. Прамоклы плакат ля бібліятэкі: "Падумай і выбірай. Усенародны рэферэндум". А па-суседству два помнікі, загінуўшым у Вялікую Айчынную і помнік афганцам – сведкі "разумнага" кіравання бальшавікоў. Сапраўды: паглядзі на іх і моцна падумай і толькі пасля выбірай.

Студзіць. Скразнякі палітычныя. Эканамічныя. І такое пачуццё, што наша паўсядзённасць -- гэта кадры 60-70-ых...

Студзень 1997г.

Штосьці неверагоднае робіцца з тэлефонам. У размовы бясконца нехта ўмешваецца, чуваць яўныя падключэнні, асабліва калі размаўляеш з міжгорадам; можна выпадкова падслухаць нечыя сакрэты і выдаць некаму свае, бо на лініі адначасова могуць размаўляць чацвёра чалавек. Аказваецца, чацвёра гэта яшчэ не мяжа.

Пазаўчора пачала перадаваць інфармацыю ў рэдакцыю абласной газеты. Адразу ж у трубцы зашчоўкала, пачулася нечае дыханне... Хутка ў лінію ўварваліся дзве жанчыны, якія абмяркоўвалі чарговую паездку ў Мінск.

Праз хвіліны дзве мужчынскі голас тонам загаду: "Пакладзіце трубку". Адна з жанчын перапытала: "А вы хто, каб камандаваць! Самі кладзіце...

-- Пакладзіце трубку. КДБ, - вымазіў злосна мужчынскі голас і размова жанчын абарвалася. Магчыма, гэта быў жарт, але мне таксама захацелася пакласці трубку, што я і зрабіла.

Па радыё чула, што наша дзяржава зрабіла нейкаму прадпрыемству спецзаказ на выраб падслухоўваючых прыстасаванняў. Ці заўсёды іх выкарыстоўваюць з мэтай забяспечання аховы парадку – невядома... Да апошняга часу супрацоўнікі КДБ прысутнічаюць на святах, урачыстасцях, мітынгах. Працуюць. Іншым часам распытваюць, канкрэтызуюць, удакладняюць. **Права на свабоду слова, думкі і на іх выказванне мы страцілі пасля "Аўроры"**, няма гарантый, што мы маем права на тайну карэспандэнцыі і тэлефонных перамоў.

Сакавік 1999г.

Вясна. Работы ў калгасах – дня не хапае, а рабіць няма каму: паўтара чалавека на ўсю брыгаду ды і тых пенсійны ўзрост падпірае. У гаспадарках знайшлі выйсце: заключаюць дамовы з адміністрацыяй заводаў, прадпрыемстваў, устаноў горада, і ў прымусовым парадку гараджане адпрацоўваюць некалькі дзён у калгасе, як і тыя, хто стаіць на ўліку на раённай біржы працы. А яшчэ калгасы разлічваюць на дапамогу пенсіянераў, якія адпрацавалі ў сельскай гаспадарцы па 30-40 год, паклалі сілы і здароўе і зараз яшчэ маюць павіннасць. Разлік у кіраўнікоў просты: людзі не адмовяць, бо, зноў-такі, залежаць ад калгаса: выдзяленне пашы, сенакосу, брыкету і гэтак далей. І няўцям многім паджылым людзям, што яны ўжо зарабілі сабе законнае права на старасць і адпачынак. Стаяць жанчыны 60-65 год "хаткамі" на палях: поляць буракі, пазней будуць церабіць, грузіць, здаваць, працаваць на льне... Ці не здзек гэта над простым смяротным чалавекам? **Законы грамадства! Як трапна кажуць у народзе: яны, што дышла, куды павярнуў – так і выйшла".** Нехта кіруецца такімі законамі. Хтосьці жыве па законах чалавечнасці...

Красавік 1999г.

Трынаццацігоддзе Чарнобыльскай бяды. Чарнобыль не абышоў бокам і маю сям'ю. Муж працаваў у зоне адсялення. Наведвалася да яго і я. Сын перанёс аперацыю, магчымай прычынай якой, па заключэнню ўрачоў, стаў Чарнобыль. Хацела падрыхтаваць артыкул пра людзей, якія змагаліся з радыяцыяй на перадавой: не толькі аб непасрэдных ліквідатарах, а аб міліцыі, урачах, будаўніках, якія працавалі ў Зоне. На маё запытанне загадчыца раённага аддзела статыстыкі адказала коратка: такіх дадзеных не маем. Болей і гаварыць не захацела, патлумачыць дзе, што знайсці. Вось табе і ўсё маё журналісцкае права на інфармацыю перакрэслена. Колькі гною на гектар вывезлі ў калгасе статыстыка ёсць, а колькі люду не па сваёй віне пасланых ў прымусовым парадку хапанула радыёнуклідаў – дадзеных няма. Па крупінцы звесткі я сабрала. Не рабіў сакрэту з чарнобыльскай тэмы ваенны камісарыят раёна, аддзяленне ўнутраных спраў, раённы савет ветэранаў... Узнікае пытанне: калі мне сказалі праўду статысты, то дзеля чаго існуе іх аддзел?

Травень 1999г.

Газета "Вольнае Глыбокае", незалежнае рэгіянальнае выданне, зноў не можа выходзіць па прычыне, якая не залежыць ні ад выдаўца, ні ад журналістаў. Наваполацкая ўзбуйненая друкарня ў асобе дырэктара В.В.Белавус, а пазней і маладзечанская друкарня ў асобе намесніка дырэктара Чыжыкавай адмовілі нашай газеце: маўляў, друкуйцеся ў іншым месцы, мы з-за вашай газеты не хочам згубіць працу.Якая ж прычына адмовы? Прычына ў тым, што В.В.Белавус не падабаецца навіны, прадстаўляемыя агенцтвам "БелаПАН". Але ж гэта афіцыйна зарэгістраванае агенцтва, інфармацыяй якога карыстаюцца многія выданні Беларусі. Спадарыні Чыжыкавай не спадабаліся ўсе нашы матэрыялы, асабліва тыя, дзе пішацца пра 5-гадовы юбілей кіравання Лукашэнкі. **Вось вам і права на свабоду слова і думкі.** "Вольнае Глыбокае" афіцыйна зарэгістравана Дзяржаўным камітэтам па друку, як эканамічнае, грамадска-палітычнае выданне, а, значыць, мае права друкаваць матэрыялы, як эканамічнага, культурнага, так і грамадска-палітычнага накірункаў. Спрабуем шукаць друкарню ў Мінску, хоць далей з даездам і не вельмі зручна. "Дзякуючы" адмовам, чытачы атрымоўваюць газету не рэгулярна. А я ўсё думаю пра адмовы Наваполацка і Маладзечна. Па-першае, яны не былі афіцыйнымі, выказаны ў пісьмовай форме і замацаваны пячаткай з подпісамі, а толькі вуснымі, асабістымі. Па-другое, адстаяць свае права можна было б у судзе. Праўда, зварот у суд каштуе зараз добрых грошай... Можна было б дабіцца справядлівасці, страціўшы шмат часу, грошай, нерваў. Усяго гэтага шкада. І да болю крыўдна, што **аб закон многія чыноўнікі проста выціраюць ногі.**

Травень 1999г.

Медсястра глыбоцкай паліклінікі расказала мне, як цяжка медперсаналу хварэць. На бальнічны адпускаюць толькі з дазволу галоўнага ўрача ці яго намесніка. Калі ў сям'і двое ці трое дзетак і тыя па чарзе хварэюць, бальнічны даюць толькі на аднаго. Вось і выбірай маці: каторага лячыць, як трэба, а каторага паміж перапынкамі ў працы. Асабістыя праблемы чалавека нікога не цікавяць. **На здароўе падрастаючага пакалення ніхто не глядзіць. Эканомяць на людзях.** Вось вам і права на лячэнне.

Цяпер аб лячэнні бясплатным. Гады тры таму ў раённых бальніцах не стала лекаў. Кудысьці дзелася бялізна, пасцельнае і іншыя неабходныя прыналежнасці. А ў бальніцу для прылiку кладуць, хаця бясплатна можна толькі паляжаць на голым матрасе. Усё неабходнае хворыя неслі з сабой: коўдры, бінт, уколы, таблеткі, якія набывалі і набываюць за ўласныя грошы. Дзе ж тады бясплатнае лячэнне? Прыход на прыём і выпіска лекаў? Усё спісваюць на фінансавыя цяжкасці ў краіне. Але прабачце, гэта праблемы дзяржавы, якія яна зноў вырашае за кошт простых смяротных.

У гінекалогіі, дзе ляжаць жанчыны з адкрытымі ўнутранымі ранамі (самой давялося лячыцца) не было марганцоўкі. У аддзяленні тэрапіі нават прыстасаванні для крапельніцы хворыя прыносілі з сабой.

У аналагічны перыяд (1994,94,95,96гг.) давялося ляжаць у рэспубліканскай клініцы. У параўнанні з раёнам – тут замежжа. І сапраўднае якаснае бясплатнае лячэнне. Атрымліваецца, што грошай на фінансаванне аховы здароўя няма толькі ў раёнах? Няўжо там жывуць горшыя людзі?

Травень 1999г.

У Глыбокім тры сярэднія школы і толькі ў СШ№3 усе дзеткі вучацца на роднай мове. Сам дырэктар -- выкладчык–беларус, паэт, які піша толькі па-беларуску, член Саюза Пісьменнікаў рэспублікі. Яго разумее і падтрымлівае калектыў школы, які і пераконвае бацькоў не баяцца свайго, роднага.

У мэтах прапаганды беларускага слова створана раённае Таварыства беларускай мовы (ТБМ), якое ўзначальвае паэт Тумаш Загорскі. Членамі таварыства сталі настаўнікі, краязнаўцы, супрацоўнікі раённай бібліятэкі, пісьменнікі. Усе яны ладзяць сустрэчы з вучнямі і бацькамі, выступаюць на заводах, у калгасах, даказваючы, што на беларускай мове можна цудоўна спяваць, размаўляць.

Мы павінны даказаць свае права карыстацца роднай мовай...

Травень 1999г.

Як запісана ў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, **"ажыццяўленне прадугледжаных асноўным законам правоў і свабод асобы можа быць прыпынена толькі ва ўмовах надзвычайнага або ваеннага становішча"**.

Не буду гаварыць пра ўсіх грамадзян, але асабіста я амаль пастаянна адчуваю ўшчамленне маіх правоў. Дабівацца ж іх ажыццяўлення сабе не на карысць. Такое ўражанне, што і **мае бацькі, і мае земляки, і я, і мае дзеці, знаёмыя, суседзі жывём ва ўмовах надзвычайнага становішча, якое пачалося пасля 1917 года і цягнецца да цяперашняга часу.**

Чэрвень 1999г.

Думкі, што каменне – цяжка ад іх. Без іх пуста і яшчэ больш цяжэй. Жыццё, што вяроўка, якая пятлёй сціскаецца ля шыі, заціснае дыханне...

Большасць сумленных грамадзян пазбаўлена элементарнага права жыць па-чалавечы, толькі існаваць. А не так даўно на ўсю сталіцу грымеў Голас, які сцвярджаў, што ў краіне не парушаецца правы чалавека. А можа Голас казаў праўду, бо калі чалавек правоў не мае (толькі на паперы), то як іх можна парушыць? І атрымоўваецца, што ў нашай дзяржаве, як у тым вершы Я.Купалы, напісаным у 1907 годзе:

Куды не глянеш – людзі, людзі,
Куды не глянеш – шэльмы, шэльмы.
Куды не глянеш – б'юцца ў грудзі,
Што значыць – правільныя вельмі.

І самі правільныя, і палітыка правільная. Адна бяда: жыць нейк і працьма пытанняў... Пытанні, пытанні, пытанні... Адказы на іх можна атрымаць толькі атрымаўшы рэальныя права чалавекам звацца...

Чэрвень 1999г.

Прыходжу з работы дамоў і спыняюся ад здзіўлення: на мокрым ганку, падкурчыўшы пад сябе босыя брудныя ногі, скруціўшыся абаранкам спіць жанчына. Падышла бліжэй – пазнала яе. Калісьці мела добрую пасаду. Але не ўдалося жыццё асабістае і пакацілася, як з гары ўніз. Дайшла да калгаса. Калі запівала, то хадзіла па хатах, па чужых людзях, плакала, на калені станавілася, каб далі апахмяліцца. Хто, шкадуючы, даваў, хто гнаў прэч, як таго сабаку. А ў жанчыны двое дзетак. У аднаго з іх праблема са шчытападобнай залозай. Яму патрэбны асаблівы догляд, спакой, добрае харчаванне. Усяго гэтага якраз і не хапае...

Шмат у раёне падобных сем'яў і гаротных дзетак. Многія пачынаюць красці, здзяйсняюць больш жорсткія злачынствы, п'юць парушаюць парадак (за 5 месяцаў бягучага года 8 злачынстваў па раёне здзейснена непаўналетнімі.)

Святы абавязак бацькоў, даўшы жыццё, выхоўваць дзяцей, парушаецца. Цяжка жыць, бачачы такое. Але, нягледзячы на цяжкасці, жыву. Дзённікі працягваюцца...

ЛІТАРАТУРНАЕ ЛЕТА-99

З 7 па 9 жніўня пад Паставамі, а дакладней, у вёсцы Дзеравянкі, праходзіў літаратурны семінар, на які я быў ласкава запрошаны арганізатарамі і пра які зараз распавяду. Кіраўніком і гаспадаром гэтага слаўнага мерапрыемства быў вядомы паэт Ігар Пракаповіч, а духоўным увасабленнем ці, калі жадаеце, сімвалам стаў Уладзімір Дубоўка, класік беларускай літаратуры, народжаны на Пастаўшчыне.

Былі тут паэты Алесь Жыгуноў, Уладзімір Кенька,якія выступілі ў якасці трэнераў, былі і самі віноўнікі дзеі – маладыя паэты Беларусі, поўныя энтузіязму і неабцяжараныя літаратурнымі нормамі, канонамі і правіламі.

Але спачатку аб тым як я дабіраўся да Пастаў.

ПРЫЕЗД

Ехалі мы разам з Алесем Жыгуновым на цягніку. Нягледзячы на тое, што білет нам выдалі да Пастаў, ў вагоне абвясцілі, што ў сувязі з нейкімі там працамі на чыгунцы "поезд последует только до станции Воропаево". Вылазіць было ўжо позна. Алесь жа меў з сабой ровар і вырашыў праехацца 20 кіламетраў, а мне давялося ехаць аўтастопам. Прастаяўшы на гасцінцы з паўтары гадзіны, мяне ўсё ж падабраў здабрэлы камівяжор.

У Паставах мы зноў сустрэліся з Алесем і, зрабіўшы невялічкую экскурсію па горадзе, рушылі да Ігара Пракаповіча.

ДЗЕРАВЯНКІ

Увечары на месца сустрэчы падкаціў невялікі аўтобусік і, сабраўшы ўсіх удзельнікаў семінару, адвёз у Дзеравянкі незвычайна прыгожую вёсачку, ахінутую коўдрай лясоў і амытую прыгожым возерам Доўгім. Знаёмства адбывалася падчас цудоўнай вячэры з сапраўды беларускімі стравамі. Высветлілася, што сярод прысутных былі прадстаўнікі як з Пастаў, так і з Глыбокага, Мінска, Полацка, Маладэчна, і нават з усходняй Дуброўны. Найбольш шырока было прадстаўлена літаратурнае аб'яднанне "Брама", якое ўзначальвае Андрэй Аляксандраў. Ён жа выступіў суарганізатарам мерапрыемства. Намізацы "брамнай" плыні адчувалася на вечары паэзіі ля вогнішча. У выніку "Брама" нават папоўнілася новымі імёнамі, сярод якіх сапраўднае адкрыццё семінару – Аксана Марозава, 11-класніца з Пастаў, чыя паэзія настолькі ўразіла нас, што ўсе з захапленнем чакалі кожнага наступнага верша паэтэсы. Яшчэ за вогнішчам былі спевы. Моладзь хорам спявала любімыя хіты NRM, Касі Камоцкай і Камелота", а студэнт БДУ Ягор Найдовіч прэзентаваў з добры тузін сваіх уласных песень. Літаб'яднанне "Брама" абвясціла свой план па аднаўленню выдання "Ксеракса беларускага", за якое яно бярэцца разам з Таварыствам вольных літаратараў. А позна ўночы маладыя паэтэсы запрасілі ўсіх ахвочых на спірытычны сеанс. Пад раніцу, як звычайна, хістаючыся ў бакі, семінарысты ішлі адпачыць і набрацца з сіламі.

ПАСТАВЫ

Семінар працягваўся 3 дні. Пасля яго арганізатары ласкава запрасілі іншагародніх застацца яшчэ на адзін дзень, каб зрабіць экскурсіі па Паставах. Паэты наведалі рэдакцыю раённай газеты "Пастаўскі край", касцёл, царкву. Спрабавалі таксама патрапіць у мясцовы рэлігійны цэнтр "Выратаванне", але ён, на жаль, быў зачынены. Раз'язджаліся ўсе са шкадаваннем. Справа ў тым, што ўдзельнікі семінару сталі сапраўднымі сябрамі і развітваліся так, быццам бы былі знаёмы ўсё жыццё.

ГЛЫБОКАЕ

Праз дзень па маёй ініцыятыве самыя стойкія паэты прыехалі ў Глыбокае, каб працягнуць свята паэзіі новым выступам. Ён атрымаўся, па-мойму, файны. "Брамнікі" чыталі свае найлепшыя творы, пісаныя ў стане паўпараноі ці "бульдозерападобнай" (цытата аднаго з іх вершаў) дэпрэсіі. Некаторыя слухачы не вытрымлівалі і паціху пакідалі залу. Затым мясцовы краязнаўца Ўладзімір Скрабатун арганізаваў для гасцей экскурсію па старых мясцінах горада. Скончылася ўсё фатаграфаваннем з бел-чырвона-белым сцягам на цэнтральным пляцы і невялічкім "несанкцыянаваным шэсцем" (на якое міліцыя проста не звяртала ўвагі), куфлямі піва, а таксама паўночнымі танцамі на даху пяціпавярхоўкі

"Брамнікі" падчас экскурсіі па Глыбокаму

Вось такія незабыўныя атрымаліся імпрэзы. Будзем спадзявацца, як і казалі "брамнікі", – гэта толькі пачатак з серыі прамоўшэнтураў літаб'яднання.

А.Храпавіцкі

па той бок мяжы

Журналісцкія маналогі

Галіна Сутула

Працяг, пачатак у №№3(21), 4(22), 5(23), 6(24), 7(25)

17

У Валоміне працуе сталярны завод вядомы не толькі ў Польшчы, але і ў многіх краінах Захаду. Самі палякі называюць гэты аб'ект, проста --"сталяркай". Прадукцыя завода патрэбна як палякам, так і іхнім суседзям: немцам, нам беларусам... Вокны, дзверы, дзвярныя ручкі.

Завод размяшчаецца на 23 гектарах. На тэрыторыі рабочыя цэхі, склады гатовай прадукцыі.

Нядаўна завод прыкупіў зямлі і там ідзе рэканструкцыя. Абсталёўваецца магазін, у якім будзе прадавацца ўласная прадукцыя завода.

Ёсць на заводзе цудоўная сталовая, якая больш нагадвае рэстаран. Свая гасцініца. Ідзе рамонт у доме культуры.

Абсталявана спецыяльная стаянка для тэхнікі рабочых: асобна для веласіпедаў, асобна для аўтамабіляў. Цудоўны адміністратыўны корпус. На ўсіх пабудовах пячатка гаспадарлівасці і дастатку. А як жа інакш? Завод выпускае за змену 2 тысяч акон і столькі ж дзвярэй. Працуе ў дзве змены: з 6 да 14, з 14 да 22 гадзін. Летась прыбытак склаў 60 мільёнаў долараў, выпушчана больш 14 мільёнаў адзінак гатовай прадукцыі.

Супрацоўнікі завода імкнуцца знаходзіць новыя рынкі збыту і не супраць былі б пастаўляць свой тавар да нас, на Беларусь. А тавар якасны. Розных памераў і форм дзверы і вокны. Можна зрабіць і спецыяльны заказ. Прадукцыя для ўласных забудоўшчыкаў і для офіснага выкарыстання. Кошт вырабаў самы розны. Тыя ж дзверы могуць каштаваць ад 60 да 200 долараў. Тавар разлічаны як на багатых пакупнікоў, так і на пакупнікоў з сярэднім дастаткам.Дарэчы, дырэктар завода, адзначыў, што суседзі-беларусы бяруць самыя дарагія тавары. Бяруць, відаць, бізнесмены, бо будавацца сёння звычайнаму працоўнаму не па кішэні. У Польшчы ж будаўніцтва пашыраецца і збыт прадукцыі ёсць.

Магчыма нашы фірмы зацікавяцца прадукцыяй Валомінскай сталяркі. Для жадаючых даём узоры прадукцыі і паведамляем каардынаты:

Рэспубліка Польшча. г.Валомін (0-22) 7763051.../ факс (0-22) 7763541.

І яшчэ. Сваю прадукцыю завод разглядае, як гатовую мэблю, якой купіўшы, адразу можна карыстацца. Калі вы набудзеце вокны сталяркі, то вам не прыйдзецца бегаць і шукаць шкло, шкларэз, майстра. Вокны зашклёныя надзейна і якасна.

Прайшліся мы па цэхах сталяркі. Вельмі гучны цэх па рэзцы і апрацоўцы драўніны. Рабочыя тут працуюць у навушніках.

Усе працэсы механізаваныя: ніхто нічога на сабе не цягае. Сярод рабочых змены бачыла і чатырох жанчын. Самае бруднае месца на заводзе -- цэх афарбоўкі. Гатовыя вырабы на канвееры, "пад'язджаюць" да чаноў з фарбай і рабочы толькі падсабляе ім найлепш акунуцца. Далей вокны і дзверы "едуць" у сушылку.

Усе рабочыя ў спецадзенні, рабочых спецоўках і фартуках.

Вырабы на якасць правярае машына. Пакуе таксама. Рабочыя завода працуюць па кантракту, які заключаецца на тры месяцы. У летне-вясенні перыяд аб'ём работ павялічваецца, зімой -- зніжаецца. У залежнасці ад гэтага вагаецца і колькасць рабочых. Заработная плата трымаецца ў сакрэце, але менш двухсот долараў ў месяц яна не бывае.

18

У Польшчы, як і на Беларусі, ёсць беспрацоўныя. Але ў нашых абласных, рэспубліканскіх выданнях няма аб'яў аб прыёме на працу. Зрэдку іх дае "раёнка". У *"Gazece Wyborczaj"* (такая, як у нас "Народная") ды і ў *"Tygodniku Walaminskim"* (як наша "раёнка") шмат аб'яў: патрабуюцца на работу.

Што прапануюць? Ды самыя розныя заняткі. Няньчыць дзяцей і даглядаць састарэлых, гандляры, таваразнаўцы ў крамы, сакратаркі, рабочыя будаўнічых спецыяльнасцей, тэхнікі механікі, вадзіцелі і г.д.. Усе гэтыя работы не патрабуюць высокай кваліфікацыі і лічацца нізкааплачваемымі: ад 250$ і вышэй долараў у месяц.

Пачытаеш тыя аб'явы і хочацца кінуць усё, уладкавацца якой нянькай і зарабіць за месяцы тры-чатыры тое, што ў нас можна зарабіць за пяць ці болей год.

Калі хочаш працаваць, калі ёсць такое жаданне -- працу там знайсці можна без усялякага блату і даляравай удзячнасці, як робіцца ў нас.

19

Многія палякі не ведаюць, што такое кухня. Большасць тавараў-паўфабрыкаты і на іх прыгатаванне траціцца не больш 5 хвілін. Да таго ж, можна схадзіць і паесці ў кавярню, рэстаран, больш танную харчовую ўстанову (сталоўку па-нашаму).

Зайшлі ў такую сталоўку і мы. Усё чыста і прыстоўна. Чаргі аніякай. Асартымент такі, што і ў нашым рэстаране няма. Супы на першае дзесяці гатункаў, на другое-такі ж выбар, а кошт у межах паўтара злотага. І яшчэ ці з'ясі ўсё.

Забягаюць сюды студэнты. Прыходзяць сем'ямі. Заглядаюць паджылыя людзі. Паелі і пайшлі па сваіх справах - ні табе посуд мыць ні табе час траціць. Зайздросна!

Пра рэстараны гаварыць не прыходзіцца. Калі закажаш першае і другое, то з'есці наўрад ці ўдасца. Супу там ліюць не чарпак, у якім не знайсці бульбіны ці макароніны. Кожны заказ адпавядае сваёй назве, кожны заказ -- смаката, пальчыкі абліжаш. Катлеты ў іх нейкай непамернай велічыні. Я ж, не ведаючы, таго заказала яшчэ бульбы, памідор. Сяджу, чакаю. Заказ у іх рыхтуецца тут жа, каб усё было з пылу, з агню. Як прынеслі мне тую катлету, я ажно перапытала ці мой гэта заказ.

Пазней, калі мы з дзяўчатамі-афіцыянткамі пачалі разумець адна адну, я жартавала, што ў іх катлеты, што дзіцячая коўдра, -- імі накрывацца можна.

Выбар у рэстаране вялікі. Наш беларус губляецца ў нячутых назвах і афіцыянткі з дапамогай рук стараюцца патлумачыць што гэта і як яно выглядае. Атэль, у якім давялося жыць, вельмі спадабаўся. Трохпавярховы будынак, на першым паверсе якога рэстаран, на астатніх пакоі для пражывання. Пакоі цудоўна абсталяваныя. Тэлевізар, тэлефон -- тут жа. Ду-шавая на месце. Мэбля да-рагая. На сценах карціны. Заказваеш сняданне на пэўны час, выходзіш у холл і бачыш сервіраваны стол. Сокі на выбар, гарбата, кава -- на выбар, гародніна свежая, фрукты, малочныя прадукты, салаты.

Для беларусаў, не спешчаных дастаткам, усё гэта прадстаўляецца нейкай казкай. Але як добра, што сярод нашага шэрага паўсядзённага жыцця такія казкі здараюцца. **Працяг будзе.**

Да 2000-годдзя хрысціянства.

Не хлебам адзіным жыве чалавек.

Паважаныя чытачы!

Прыступка за прыступкай, крок за крокам набліжайцеся да Бога, назапашваючы разам з гадамі Веру ў тое, што Боскае святло – выратавальнае!

Фота Ул. Скрабатуна

Збірайце мудрасць па крупінцы і ўпрыгожвайце ёй свае ўчынкі!

"ВОЛЬНАЕ ГЛЫБОКАЕ"
Незалежная рэгіянальная газета.
Заснавальнік : Уладзімір Скрабатун
Рэдактар: Галіна Сутула

Юрыдычны адрас: BELARUS, 211800, г. ГЛЫБОКАЕ, вул. Маскоўская, 121

Пасведчанне аб рэгістрацыі перыядычнага выдання № 1099, выдадзена Дзяржаўным камітэтам Рэспублікі Беларусь па друку 18 лютага 1998 года.

Газета выходзіць два разы на месяц . Аб'ём - - друкаваны аркуш. Наклад 1000 паасобнікаў. Друк афсетны. Падпісана ў друк 25 жніўня 1999 г. у 16.00. Замова ....

Меркаванні рэдакцыі і аўтара могуць не супадаць.